

Vår dato:
4.12.2020

Vår ref.:

Til:
Ordførere i Gjøvik, Hamar, Lillehammer, Ringsaker,
Stange og Øyer

Referent:
Tore Pedersen

Kopi til:

Referat fra møte om stans i pålegg om utsetting av mjøsaure

Til stede: Anita Ihle Steen (ordfører Ringsaker), Einar Busterud (ordfører Hamar), Haavard Elstrand (Fylkesmannen), Tore Pedersen (Fylkesmannen), Ola Hegge (Fylkesmannen)

Fravær: Torvild Sveen (ordfører Gjøvik), Ingunn Trosholmen (ordfører Lillehammer), Nils Amund Røhne (ordfører Stange), John Halvor Midtmageli (ordfører Øyer)

Møtet ble gjennomført digitalt den 16.11.2020 via Microsoft Teams.

Bakgrunnen for møtet var et brev fra ordførerne av 18. juni 2020 og en samtale mellom Einar Busterud og Haavard Elstrand der det ble enighet om et møte for å informere om bakgrunnen for Fylkesmannens vedtak om å oppheve tre pålegg om utsetting av aure i Lågen og Mjøsa og å utveksle synspunkter i saken.

Fylkesmannens vedtak

Fylkesmannens vedtak gjelder stans i tre utsettingspålegg:

- Opplandskrafts pålegg knyttet til utbyggingen av Hunderfossen
- Glommen og Laagens brukseierforenings pålegg knyttet til reguleringen av Mjøsa (Vorma)
- Gudbrandsdal energis pålegg knyttet til Moksa kraftverk.

I tillegg er Glommen og Laagens brukseierforening pålagt utsetting i Brumunda som følge av at noe vann overføres til Mesnavassdraget. Utsettingen i Brumunda er ikke en del av Fylkesmannens vedtak, men NINA har fått et oppdrag om å vurdere bestanden i Brumunda og betydningen av utsettingene. Det pågår også noe frivillig utsetting av fisk. Utsettingspålegget i Vorma og Moksa gjennomføres også med hunderaure.

Utsettingen av fisk i Mjøsa gjøres med 2-årig settefisk. Dette er nødvendig for å få et godt tilslag. Hvis yngre fisk benyttes, gir det stort sett ingen gjenfangst.

Hunderfossen kraftverk fikk konsesjon i 1960, og kraftverket ble satt i drift i 1963. Selve konsesjonen gir hjemmel til tiltak, men det er ikke lagt inn direkte utsettingskrav i konsesjonene. Krav om utsetting er gitt gjennom pålegg med hjemmel i konsesjonen.

Ordførerne var bekymret for konsekvensene av Fylkesmannens vedtak for aurebestanden, og fremholdt betydningen av fisket etter storaure i Mjøsa, herunder hva det betyr for rekreasjon lokalt og i økende grad for områdets attraktivitet både lokalt og nasjonalt.

Status for hunderauren

Fisketrappa forbi kraftverksdammen ble satt i drift i 1966, og siden den gang er det gjennomført årlige tellinger av oppgangen. Det har vært svingninger i oppgangen fra år til år, men de siste årene har

oppgangen vært veldig positiv. Oppgangen av utsatt fisk har de siste årene vært stabile, mens det har vært en betydelig vekst i oppgangen av naturlig rekruttert fisk. En modellberegning har antydnet at det vil bli en betydelig reduksjon i rekrutteringen hvis utsettingen stoppes. Modellberegningen er imidlertid ikke basert på de siste årenes oppgang i naturlig rekruttert fisk, og beregningen viste heller ikke den økningen som har skjedd de siste årene. Bakgrunnen var at modellen predikerte at oppgangen av gytefisk uten utsetting ville bli for lav til å kunne opprettholde bestanden. Mengden naturlig naturlige rekruttert fisk er imidlertid nå større enn totaloppgangen var da deres foreldre vandret opp, noe som tilsier at mengden gytefisk vil være tilstrekkelig til å opprettholde gytebestanden.

Det er ingen tvil om at kraftutbyggingen har skadevirkninger på rekruttering av fisk. Vannføringen nedenfor Hunderfossen er lavere enn naturlig. Nedvandringen er også en utfordring siden fisk kan ledes inn i turbininntaket. Demningen i Vorma har også endret forholdene i utløpet av Mjøsa vesentlig. Skadevirkningene av reguleringen var forutsatt, og var bakgrunnen for at konsesjonen gir hjemmel til å pålegge avbøtende tiltak. For regulantene ville det enkleste og billigste være å fortsette med utsetting i stedet for å legge til rette for naturlig rekruttering. Fremover blir det viktig å prioritere tiltak som fremmer naturlig rekruttering.

Det er allment kjent at det å drive kultiveringsutsetting innebærer risiko for å påvirke fiskestammer genetisk. Det er flere grunner til dette. Stamfisken hentes ut i ei felle i Hunderfossen. Uttaket av stamfisk er begrenset i antall. Stamfisken strykes for rogn og melke, og dette gir utgangspunktet for kultivering. Ved uttak av stamfisk, vet man ikke om stamfisken naturlig skulle gyte rett på oversiden av Hunderfossen, eller om den skulle opp til Harpefossen. Det er kun noen små distinkte plasser oppover Lågen som har egnede gyteforhold, og disse ligger med stor avstand. Stamfisken tas også ut ved slutten av oppgangen, noe som gir en seleksjon på oppgangstid. Hvis stamfisken tas tidligere, så har det vist seg at man får stor dødelighet. Ved å sette ut 2-årig fisk unntar man også fisken fra naturlig dødelighet og et naturlig seleksjonstrykk de første årene. Oppvekstårene i elva unntas også, siden utsatt fisk går rett ut i Mjøsa.

Videre oppfølging

Oppgangen av hunderaure vil følges kontinuerlig, selv om utsettingene stanses. Hvis oppgangen går ned, vil tiltak kunne iverksettes på nytt. Det er også en forutsetning i Fylkesmannens vedtak at regulantene på kort varsel må kunne gjenoppta kultiveringsarbeidet. Det er ikke fastsatt et måltall for nødvendig rekruttering, men Fylkesmannen ønsker at oppgangen skal øke. Ved å stanse utsettingen av hunderaure vil Fylkesmannen flytte innsatsen fra produksjon av settefisk, til å støtte tiltak for naturlig rekruttering. Nasjonal forvaltning går også i retning av å vektlegge tiltak for å styrke naturlig rekruttering og redusere omfanget av utsettinger.

For å være forberedt til å kunne gjeninnføre produksjon og utsetting av settefisk på nytt dersom forholdene på et senere tidspunkt skulle kreve det, er det igangsatt et arbeid for å se på hvordan kultiveringsarbeidet bør gjennomføres for å minimere konsekvensene ved utsettingen. I et slikt tilfelle blir det viktig å ta hensyn til genetisk påvirkning, f.eks. ved å kartlegge genetikken til de ulike stammene for å gjøre uttaket av stamfisk best mulig. På nåværende tidspunkt mener Fylkesmannen at det ligger til rette for å avslutte fiskeutsettingene, og heller prioritere tiltak for å bedre naturlig rekruttering enn å fortsette med dagens utsettingsregime.

Ordførerne var fornøyd med at utviklingen i bestanden vil bli fulgt tett fremover, og utsettingen vil bli tatt opp igjen på kort varsel om situasjonen tilsier det.

Ordførerne ga uttrykk for at de var fornøyde med informasjonen i møtet, som de imidlertid mente var kommet for lite frem i den diskusjonen de hadde fanget opp i mediebildet. De oppfordret derfor Fylkesmannen til å trappe opp informasjonsarbeidet for å øke allmennkunnskapen i saken. Fylkesmannen har gitt informasjon om utviklingen i aurebestanden og bakgrunnen for stansen i fiskeutsettingene til

fiskeforeningene gjennom årsmøte i Mjøsa fiskeforvaltning og i møte med Lågen fiskeelv. Det har også blitt gitt informasjon om dette på nettsidene til Fylkesmannen og i fagdager gjennomført i tilknytning til Vassdragsforbundets årsmøte. Det skulle ha vært gjennomført et eget seminar på vårparten av 2020, men dette måtte dessverre avlyses på grunn av koronasituasjonen. Informasjonen skal være godt tilgjengelig og kjent blant foreningenes tillitsvalgte. Fylkesmannen merker seg imidlertid ordførernes syn, og vil gjøre ytterligere tiltak for å formidle kunnskap i saken.

Fisket i Mjøsa er attraktivt, og mange reiser langt for å kunne fiske storaure. Fiskepresset i Mjøsa er derfor høyt, og regelsettet for fisket har blitt justert over tid. Beskatningen er stor og Fylkesmannen er avhengig av god dialog med fiskerne, blant annet for å få inn gode fangstrapporter. Gjennom fangstrapportene får vi en del god statistikk på størrelse, mengde, hvor fisk settes ut igjen og fangst per innsats. Tidligere utgjorde garnfiske en stor del av beskatningen, mens det nå er dorgefisket som utgjør hoveddelen. Når settefisker fjernes, forventer vi at fangst per innsats vil gå ned.

Alle ønsker en frisk og levedyktig stamme av storauren, også Fylkesmannen. Derfor følger vi stammen tett.